

ASPECTE ALE ORGANIZĂRII ÎNVĂȚĂTORILOR DÎMBOVIȚENI : CERCUL DIDACTIC ȘI ASOCIAȚIA CORPULUI DIDACTIC PRIMAR

ALEXANDRINA ANDRONESCU
LUMINIȚA OPROIU

Dezvoltarea învățămîntului la sfîrșitul secolului al XIX-lea a produs o schimbare esențială în viața culturală și spirituală a orașului Tîrgoviște, consecință firească a eforturilor depuse de noua generație a corpului didactic.

Disponînd de o pregătire superioară, conștienți de înalta misiune de luminare a maselor populare, reprezentanții școlii tîrgoviștene, s-au străduit să depășească greutățile inerente, proprii unei societăți bazate pe exploatare.

Folosind mijloace specifice intelectualului, cuvîntul și scrisul, alături de alți intelectuali valoroși, tîrgovișteni, membrii corpului didactic au inițiat societăți progresiste¹, au editat ziare², au întocmit, diferite lucrări³, cu scopul de a trezi interesul pentru activitatea științifică și culturală.

Conștienți de rolul înalt al activității lor, educarea și luminarea maselor populare, îndreptîndu-și atenția în primul rînd asupra tinerețului, învățătorii dîmbovițeni s-au străduit să găsească căi specifice muncii lor didactice.

Spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, ca formă de organizare a învățămîntului, a funcționat „cercul didactic al institutorilor din orașul Tîrgoviște”⁴, care răspundea mai bine necesităților de pregătire profesională și întrajutorare.

Dezbatînd problemele stridente cu care se confrunta societatea, învățătorii s-au străduit să găsească modalități noi de înlăturare a lipsurilor materiale, ce împiedicau desfășurarea procesului de învățămînt în condiții adecvate. S-au organizat astfel acțiuni cu scopul stringerii de fonduri pentru a suplini sumele infime acordate de stat dezvoltării învățămîntului. O frumoasă inițiativă a fost aceea de a se organiza can-

¹ Societatea „Progresul” și secția tîrgovișteană a „Ligii culturale” etc.

² „Unirea” (1889), „Armonia” (1881), „Graiul Dîmboviței” (1923).

³ I. D. Petrescu, „Istoria Tîrgoviștei”; C. Alessandrescu, „Manuale de geografie”, D. P. Condurățeanu, „Dicționar geografic al județului Dîmbovița”.

⁴ *Monografia școlii de 10 ani „Vasile Cîrlova”, Tîrgoviște, 1973.*

tine școlare care să stea la dispoziția elevilor nevoiași. Tot acum s-a inițiat înființarea de societăți : „Societăți cooperative de credit și economie”⁵ etc.

În cadrul ședințelor „cercului didactic” s-au discutat teme cu o problematică majoră, orientate spre noile direcții ale învățămîntului românesc, concretizate în conferințe de un real interes științific. Astfel : „Răspunderea institutorilor”, „Mijloace pentru stabilirea de bune relații între școală și familie”. „Școala și familia ca instituții de educație”, „Superioritatea exemplului în educație față de perceptive și maxime”, „Ai carte, ai parte”, au fost numai cîteva teme dezbătute cu interes de învățătorii dîmbovițeni. Cu o atenție deosebită erau primite știrile despre dezvoltarea învățămîntului în alte țări : Anglia, Japonia etc. Studiindu-se dezvoltarea învățămîntului din alte țări se încerca să se descopere căi noi pentru orientarea învățămîntului românesc.

O altă direcție a activității cercului se îndrepta spre răspîndirea cunoștințelor științifice, fiind abordate teme ca : „Ereditatea și mediul”, „Căldura și explicare vînturilor”, „Explicarea anotimpurilor”, „Ereziile în care poate cădea învățătorul rămas în urmă”.

Un moment important pentru învățătorii dîmbovițeni ce au contribuit la cristalizarea unei căi proprii de organizare l-a reprezentat anul 1911, cînd la Tîrgoviște au avut loc lucrările celui de al VIII-lea Congres al învățătorilor din România⁶. Străvechea cetate de scaun a făcut acestor „luminători ai neamului” o „călduroasă primire”.

Participînd la memorabilele ședințe ale Congresului, care cu curaj și răspundere rezolvau marile probleme cu care se confrunta învățămîntul primar, membrii corpului didactic au considerat firească înființarea în județ a unei societăți care să-i reprezinte, cu organizare, statut și administrație proprie.

Constituirea asociației s-a făcut în ziua de 22 aprilie 1913 în Tîrgoviște prin adunarea generală a corpului didactic primar din județul Dîmbovița. Cu această ocazie s-au discutat și aprobat statutele „Asociației corpului didactic primar din județ”. Acestea precizau că asociația era numai o secție județeană a Asociației generale a învățătorilor și învățătoarelor din România, ce își propunea „înaintarea culturală și susținerea intereselor morale” ale membrilor săi. Asociația își propunea să organizeze o bibliotecă pedagogică în Tîrgoviște, cor, excursii și conferințe⁷.

Pentru susținerea intereselor corpului didactic primar își propuneau să înființeze o „revistă sau o gazetă locală”⁸, care să nu facă vreo

⁵ Societatea „Caritatea”, „Cooperativa de credit și economie Matei Basarab”, cu sediul permanent în Tîrgoviște (aceste societăți aveau ca scop formarea de capitaluri prin depuneri de sume lunare, acordînd împrumuturi numai societărilor). Înființată în 1901, această societate număra cadre didactice de prestigiu, intelectuali de frunte ai vieții culturale tîrgoviștene : D. P. Condurățeanu, Ion Ciorănescu, C. Alessandrescu, preot Al. Ducea, preot Nicolae Gr. Aramă, Augustin Grațian.

⁶ Mircea T. Georgescu, „Un congres al învățătorilor la Tîrgoviște”, în „Însemnări pedagogice”, Tîrgoviște, 1973, pag. 157.

⁷ Statutele corpului didactic primar din județul Dîmbovița.

⁸ *Idem*.

politică de partid și numai politică de corp". Se făcea chiar precizarea că „subvenția poate fi suprimată atunci când comitetul va constata că gazeta nu-și îndeplinește angajamentul”.

Asociația se declara gata de „a încuraja instituțiile de binefacere, de cultură și educațiune din județ”. Această asociație a stimulat dezvoltarea învățămîntului primar din județul Dimbovița, pregătind corpul didactic în direcția exprimării năzuințelor și speranțelor lui, ridicîndu-și glasul pentru a cere sporirea eforturilor financiare din partea statului pentru sprijinirea școlii, toate acestea în scopul ridicării procesului de învățămînt pe o treaptă nouă de dezvoltare impusă de necesitățile societății. În noile condiții economice, sociale și culturale de după primul război mondial, Asociația învățătorilor dimbovițeni a acționat în conformitate cu tradițiile progresiste ale școlii românești încurajînd setea de carte, considerînd că marile probleme ale României unite nu puteau fi rezolvate decît prin răspîndirea unei culturi temeinice în rîndul maselor.

Această concepție solidă, privind dezvoltarea învățămîntului primar, mai ales la sate, a fost urmărită permanent de Asociație, la baza căreia stăteau idei ca : „învățătorii sînt cei dintii părinții ai instrucției” și că învățătorul „cu cît este mai izolat cu atît mai mult este necesar să devină un pionier al culturii”. Se considera că „misiunea învățătorului este de a instrui tinerele generații ce-i sînt încredințate de a educa și forma caractere” iar „ieșit din clasă menirea sa este de a nu-și pierde vremea în zadar, ci prin îndrumări personale să urmărească a înflori starea economică a statului”.

Asociația învățătorilor dimbovițeni și-a desfășurat adunările generale în diferite localități din județ : Tirgoviște, Găești, Pucioasa, Titu, etc., acestea fiind importante manifestări științifice și culturale.

Prin delegații săi, foarte activi, Asociația dimbovițeană a participat la congresele Asociației generale a învățătorilor din România, unde cu mult curaj au scos în evidență lipsurile și greutățile în care se zbătea învățămîntul primar, slaba preocupare pentru întreținerea școlilor primare și a slujitorilor ei, greutățile întîmpinate în frecvență și combaterea analfabetismului.

Glasul învățătorimii dimbovițene s-a făcut auzit în întregul județ prin revista „Graiul Dimboviței” ce a apărut lunar, începînd din luna aprilie 1923. Aceasta a devenit o adevărată tribună pentru demascarea racilelor politicianismului burghez și administrației meschine și mioape a timpului, care s-a preocupat prea puțin de dezvoltarea și finanțarea învățămîntului.

Concepînd învățătorul ca un adevărat fiu al satului, activ și plin de inițiativă, profund cunoscător al nevoilor învățămîntului românesc, revista sublinia că „învățătorul trebuie să ridice nivelul de cultură al satului prin completarea căminului cultural cu muzeul satului, cu șezători, coruri, teatru, jocuri, cinematograf, radio, farmacie, folclor, monografia satului”.

Din păcate, în condițiile climatului politic de atunci, aceste cerințe firești ale satului dimbovițean au rămas majoritatea doar în stare de proiect.

Asociația învățătorimii dimbovițene s-a preocupat nu numai de probleme legate strict de învățămînt, ci și de inițiativele ce-și propuneau să perpetueze tradițiile culturale ale poporului nostru. Inițiativa de a avea un cor de prestigiu, cu un bogat repertoriu bazat pe melodii populare dimbovițene, a reprezentat un adevărat ideal. Aceasta se completa în mod firesc prin realizarea unei formații de teatru, reprezentativă în acel moment pentru viața culturală a județului. Tot datorită eforturilor corpului didactic primar din județul Dimbovița s-au făcut cunoscute tradițiile populare legate de obiceiuri de nuntă, botez, înmormîntări, cit și încercări lăudabile de înjghebare de culegeri de creații populare românești (balade, doine etc.).

Ca un adevărat tezaur ce oglindește interesul învățătorimii dimbovițene, pentru vechile tradiții populare, stau mărturie filele îngălbenite, dar de o reală importanță, ce pot fi cercetate de Filiala Arhivelor Statului Dimbovița⁹.

Conștientă că trebuie să răspîndească în viața satului, noile realizări tehnice, asociația a luat inițiativa de a se cumpăra în fiecare școală „un aparat de radio” considerat „astăzi strict necesar pentru educația copiilor și a populației”.

Prin revista sa, asociația s-a preocupat direct de înlăturarea analfabetismului convinsă fiind de răspunderea care apasă asupra sa, dar accentuînd că acest lucru nu se poate realiza decît dacă „statul își va deschide punga mai larg pentru bugetul școlar”.

Încercările pentru funcționarea cursurilor de adulți sînt considerate ca inițiative demne de subliniat, dar se constata că ele aveau o existență efemeră și un rezultat îndoielnic. Se sublinia că învățămîntul primar nu reprezenta decît o primă treaptă, care nu poate satisface cerințele și necesitățile unei societăți dornică de progres. Asociația susținea lărgirea învățămîntului complementar și insista asupra faptului că „deși pus în aplicare, nu-și atinge scopul”.

Încercînd să găsească soluții, se străduia să facă propuneri de organizare subliniînd că „școlile complementare (trebuie) să se organizeze ca unitate didactică aparte sub denumirea de învățămîntul post școlar”¹⁰. La acea dată, însă învățămîntul complementar nu putea fi realizat „personalul didactic fiind insuficient, programa de studii prea încărcată, cărțile scumpe”.

Încercînd în permanență să definească rolul și locul învățătorului în societate și în primul rînd în lumea satului, asociația s-a străduit să sporească prestigiul învățătorului, contribuția sa la „progresul națiunii române”. Prezentînd vechi figuri de învățători se subliniază aprecierea de care s-au bucurat în rîndul maselor populare¹¹ în satul unde și-au desfășurat activitatea, de multe ori neștiuți de mai marii timpului. În același timp, pentru a sublinia contribuția și preocupările învățătorilor, asociația a luat inițiativa tipăririi unui album al învățătorilor din județ.

⁹ Filiala Arhivelor Statului Dimbovița, fond Inspectorat școlar, dos. nr. 65/1937.

¹⁰ Arh. St. Dimbovița, fond Inspectorat școlar, dos. nr. 65.

¹¹ Statuia lui Nic. Haralambie de la Valea Lungă.

Reiese că în perioada îndelungată a funcționării ei, asociația corpului didactic primar, din județul Dimbovița, a avut o activitate meritorie, abordînd cu curaj marile probleme ale învățămîntului dimbovițean, luptînd pentru reconsiderarea condiției învățătorului ca om de cultură adînc ancorat în realitățile satului românesc.

Prin revista sa s-a străduit să găsească soluții, care de cele mai multe ori nu au depășit stadiul criticii, uneori chiar vehemente a societății burgheze. Deși din rîndul ei s-au ridicat figuri remarcabile de adevărați intelectuali progresiști, aceștia nu au înțeles că pentru rezolvarea marilor probleme ale învățămîntului era absolut necesară schimbarea radicală a societății românești.

Asociația a cultivat dragostea de țară, s-a ridicat împotriva deznăționalizării, a fascismului. A avut o îndelungată activitate lăsîndu-și puternic amprenta asupra dezvoltării învățămîntului în județul nostru.

